

De Bijbel leren lezen

Anselm
Grün

De

BIJBEL

leren lezen

Een inleiding tot
het Boek der boeken

Vertaling: Margaretha Coornstra

 J/ark media

De Bijbel leren lezen
Anselm Grün

Oorspronkelijke titel: *Die Bibel verstehen.*
Hinführung zum Buch der Bücher
© 2012 Verlag Herder GmbH, Freiburg im Breisgau

ISBN 978-90-3380-1945
ISBN e-book 978-90-3380-3970
NUR 702
c-NUR 032

Vertaling: Margaretha Coornstra
Ontwerp omslag: Peter Slager, Garage BNO
Opmaak binnenwerk: Peter Slager, Garage BNO

De bijbelteksten in deze uitgave zijn, tenzij anders vermeld,
ontleend aan de Willibrord Vertaling 2012
© Katholieke Bijbelstichting.

©2023 Ark Media, onderdeel van Jongbloed Christelijke Media –
Leeuwarden

Alle rechten voorbehouden
jongbloedmedia.nl

Dr. Anselm Grün, geboren in 1945, is benedictijner monnik en theoloog. Hij werkt als administratief directeur van de abdij Münsterschwarzach en als geestelijk begeleider en cursusleider. Hij heeft talrijke publicaties over de Bijbel, spiritualiteit en levenskunst op zijn naam staan. Anselm Grün is een van de meest gewaardeerde christelijke auteurs van onze tijd.

INHOUD

INHOUD	7
INLEIDING: BIJBELLEZEN	13
Het woord van God en het woord van de mens	13
Bijbellezen: je eigen leven begrijpen	17
<i>Lectio divina</i>	22
Experimenteren met de Bijbel	26
De vruchten van het bijbellezen	28
LIJST VAN BIJBELBOEKEN EN AFKORTINGEN	31
DE GESCHIEDENIS VAN GODS VERBOND	35
1. In het begin	37
2. Abraham	43
3. Jakob	46
4. Jozef en zijn broers	48
5. Mozes	50
6. Het beloofde land	57
7. David en Salomo	61
8. Elia en Elisa	65
9. De tempel in Jeruzalem	70
10. Terugkeer uit de ballingschap	72
11. Tobit, Tobias en de engel Rafaël	74
12. Judit	76
13. Ester	78

LEVENSWIJSHEID	81
14. Job	83
15. Psalmen	86
16. Spreuken	89
17. Prediker: leven in het hier en nu	90
18. Het Hooglied van de liefde	92
19. Wijsheid: metgezellin van de mens	95
20. Jezus Sirach: hoe ons leven kan slagen	97
DE PROFETEN	99
21. Jesaja: in de duisternis gaat een helder licht op	101
22. Jeremia: Gods wet en hart in de mens	105
23. Ezechiël: visioenen van een leven met God	109
24. Daniël en de twaalf profeten	111
DE GESCHIEDENIS VAN JEZUS	117
25. Het evangelie volgens Matteüs	119
26. Het evangelie volgens Marcus	126
27. Het evangelie volgens Lucas	131
28. Het evangelie volgens Johannes	138
29. Handelingen van de apostelen	144
DE BRIEVEN VAN PAULUS	149
30. Paulus schrijft aan de Romeinen	151
31. Paulus schrijft aan de Korintiërs	155
32. Paulus schrijft aan de Galaten	159
33. De brief aan de Efeziërs	162
34. Paulus schrijft aan de Filippenzen	164
35. De brief aan de Kolossenzen	168
36. De brieven aan de Tessalonicenzen	170
37. De brieven aan Timoteüs	172
38. De brief aan Titus	174
39. Paulus schrijft aan Filemon	176
40. De brief aan de Hebreeën	177

BRIEVEN UIT DE VROEGE KERK	181
41. Jakobus: brief aan een gemeente	183
42. Petrus: brieven aan een gemeente	185
43. Johannes: brieven aan een gemeente	188
44. Judas: brief aan een gemeente	190
DE OPENBARING VAN JOHANNES	193
SLOTWOORD	199

Uitnodiging

De Bijbel is Gods woord aan ons. Voor de vrome joden en voor de eerste christenen waren de bijbelse woorden altijd helende woorden en richtinggevende woorden. De woorden van God in de Bijbel openden hun ogen, zodat zij hun leven konden begrijpen en op een goede manier vormgeven. Zowel joden als christenen hebben de helende werking van deze woorden ervaren. Ze gaven hoop, troost, genazen wonden en moedigden mensen aan om weer op te staan wanneer ze terneergeslagen waren.

Tegenwoordig vinden veel christenen het moeilijk om de Bijbel te lezen. Ze verstaan de woorden niet. Het is zo'n andere taal. Misschien jaagt de taal hun angst aan, omdat er soms gesproken wordt over een oordeel. Of misschien ergeren ze zich aan de oorlogsverhalen waarin geweld overheerst. We hebben de juiste bril nodig om de woorden van de Bijbel zo te lezen, dat ze helend en richtinggevend voor ons worden, en dat ze zowel woorden van leven als woorden over het leven worden.

De korte inleidingen die ik bij de verschillende bijbelboeken geef, zijn bedoeld als bescheiden hulpmiddel om de teksten beter te begrijpen. Ze zijn bedoeld om onze ogen te openen, opdat we de woorden in een ander licht zien. Maar ze kunnen ons alleen een aanwijzing geven. Eigenlijk zou ik tekst voor tekst zo moeten uitleggen, dat de woorden voor ons begrijpelijk worden. Maar dat valt buiten het bestek van dit boek. Daarom hoop en wens ik dat de inleidende woorden bij elk afzonderlijk bijbelboek een eerste stap zijn om je op een nieuwe manier met de Bijbel bezig te houden. Vertrouw op je eigen gevoel bij het lezen.

Bedenk simpelweg welke associaties losse woorden in je oproepen. Je ziel heeft het vermogen om deze woorden te begrijpen. Maar vaak ligt dit vermogen in ons begraven, aangezien we niet meer gewend zijn om de diepere betekenis van woorden te doorgronden.

Het volstaat als je de Bijbel leest met drie houdingen:

De eerste houding: *God zegt deze woorden tegen mij. Ze zijn voor mij persoonlijk geschreven.* God laat me het mysterie van mijn leven zien. En Hij laat me in de woorden zijn liefde en zijn hart zien.

De tweede houding: *ik probeer de woorden te begrijpen als beelden van mijn leven en als beelden van Gods werk aan mij.* Ik vergelijk de beelden uit de Bijbel met de beelden die in mijn ziel opkomen terwijl ik de Bijbel lees. Alle beelden dienen om voor mij het venster te openen waardoor ik het onbegrijpelijke mysterie van God kan aanschouwen.

De derde houding: *de woorden van de Bijbel zijn woorden van leven.* Wanneer ze angst in mij oproepen, heb ik ze niet begrepen. De woorden nodigen me uit om barmhartig en vriendelijk voor mezelf te zijn.

Ik wens je dat je de Bijbel met hernieuwde blijdschap en ontvankelijkheid zult lezen en dat je je laat raken door Gods liefde, die je in de woorden kunt ervaren en die steeds dieper tot jouw hart wil doordringen.

Anselm Grün

Inleiding: bijbellezen

Het woord van God en het woord van de mens

Waarschijnlijk wordt in geen enkel boek ter wereld vaker gelezen dan in de Bijbel. De Bijbel is het Boek der boeken. De joden beschouwen de bijbelboeken van het Oude Testament als het woord dat God alleen tot hen sprak. Christenen delen het Oude Testament met de joden. Ook zij horen hierin Gods woord, dat ook voor hen een blijvende waarde heeft. Maar christenen lezen daarnaast het Nieuwe Testament, waarin de vier evangeliën en talrijke brieven van de apostelen en andere bijbelschrijvers zijn opgenomen. Voor hen komt het Oude Testament tot vervulling en voltooiing door Jezus Christus.

Wat destijds werd geschreven, interpreteren christenen op een nieuwe manier, in het licht van Jezus. De apostel Paulus vertelt ons hoe wij het Oude Testament (of liever het Eerste Testament, zoals de vroege kerkvaders het noemden) moeten lezen: ‘Want alles wat eertijds is opgeschreven, werd opgeschreven tot onze lering, opdat wij door de volharding en de vertroosting die wij putten uit de Schrift, in hoop zouden leven.’ (Rom. 15:4) Door het lezen van de heilige Schrift wordt dus ook duidelijk wie God en wie de mens is, wat het mysterie van de schepping is en hoe mensen het beste kunnen leven.

Christenen lezen de Schrift ook als troost bij ontredde en desoriëntatie, in duisternis en verslagenheid. Troost betekent dat we een houvast krijgen, stevigheid. Het woord ‘troost’ is

verwant aan het woord ‘trouw’¹ en wil zeggen: standvastigheid, betrouwbaarheid. Troost betekent dat we niet alleen staan met onze vragen, maar dat God bij ons blijft in onze nood. Het Latijnse woord voor troost, *consolatio*, betekent ‘bij de eenzamen zijn’.¹ Elk woord van de heilige Schrift is hoopgevend bedoeld, zodat wij vanuit vertrouwen en innerlijke vrijheid kunnen leven in deze wereld, hoopvol opkijkend naar Hem die als enige in staat is om onze hoop te vervullen.

In de Bijbel staat veel poëzie. De bijbelschrijvers lieten ons prachtige verhalen, gedichten, liederen, mythen en sprookjes na. Het is onovertroffen literatuur. De verhalen geven in alle eenvoud het leven van de mens weer in zijn relatie tot God. Toch is de Bijbel meer dan het woord van de mens. Het is het woord van God. Dit woord van God komt evenwel niet uit de lucht vallen. Het is opgeschreven door mensen die hun ervaringen met God onder woorden brengen. Maar door dit menselijke woord – zo geloven christenen – spreekt God zelf. Daarin toont Hij hoe mensen zijn, wie de mens is en wie God is, en hoe God met de mens omgaat.

God heeft tot ons gesproken. We hebben zijn woord in het Oude en Nieuwe Testament. Het zijn heilige geschriften, ze zijn heilzaam voor ons leven. Toch tref ik steeds weer mensen die bang zijn om de Bijbel te lezen. Ze stuiten telkens op passages waarin gesproken wordt over hel en verdoemenis. In plaats van zich

---

1 Het Engelse *true*, het Duitse *treu* en ons ‘trouw’ komen alle drie van het Protogermaanse **trewwiz* (betrouwbaar; standvastig). Dat gaat terug op een wortel waar ook **traustan* vandaan kwam, waar ‘troost’ en *Trost* van afstammen. De betekenissen van **traustan* moeten zijn geweest: betrouwbaarheid; standvastigheid; hulp; steun. Het Duitse *Trost* heeft dezelfde betekenissen als het Nederlandse ‘troost’. (n.v.d.v.)

af te vragen wat die passages eigenlijk betekenen, zijn ze zo gefixeerd op hun angst, dat ze menen dat ze hoe dan ook verdoemd zijn. Anderen lezen de Schrift met een bril waardoor zij in ieder woord een verwijt aan henzelf zien.

Zolang we de Bijbel met de verkeerde bril lezen, zal het bestuderen van de Schrift ons niet op weg helpen. Integendeel, dan zullen we de Bijbel misbruiken door onze onverwerkte problemen op de Bijbel te projecteren. We zullen dan voortdurend de Bijbel citeren. Alleen getuigen we daarmee niet van de Geest van Jezus, maar van onze eigen destructieve geest, die we met bijbelteksten rechtvaardigen.

De heilige Augustinus maakte ons meer dan zestienhonderd jaar geleden al duidelijk met welke bril we de Bijbel moeten lezen.

Het Woord van God is de tegenstander van uw wil, totdat het de basis wordt van uw verlossing. Zolang u uw eigen vijand bent, is ook Gods Woord uw vijand. Wees uw eigen vriend, en Gods Woord zal met u instemmen.

Augustinus

Zodra ik me erger aan een tekst uit de Bijbel, wijst dat altijd op een verkeerd beeld van mezelf en van God. Maar die ergernis daagt me ook uit om aan mijn beeldvorming te werken en dankzij de Bijbel een andere kijk op mezelf te krijgen.

In gesprekken hoor ik steeds weer dat mensen het moeilijk hebben met de Bijbel. Ze proberen te lezen, maar ze begrijpen de Bijbel niet. Het is een vreemde wereld voor hen. Ze hebben begeleiding nodig in het omgaan met de Bijbel. Het kan wel wat helpen wanneer iemand met suggesties komt en de teksten op zijn eigen manier interpreteert. Maar bij het bijbellezen moet je niet zomaar de uitleg van anderen overnemen. Je moet zelf

met de teksten aan de slag gaan. Daarbij is het van belang om de tekst in verband te brengen met je eigen leven.

Wat zegt de tekst mij in mijn specifieke situatie? Vind ik een antwoord op de vragen die me op dit moment raken?

In zijn gelijkenissen provoceert Jezus ons telkens weer. Hij daagt ons uit om nauwkeuriger te kijken waar het in ons leven nu eigenlijk om gaat, en of ons beeld van God niet te smal gedefinieerd is. Zodra ik boos word om de woorden van Jezus, kan ik me afvragen welke levenspatronen ze in me naar boven halen, of aan welke vernederingen uit mijn jeugd deze woorden me herinneren, of welke demonische godsbeelden binnen in mij worden aangeraakt. Dan is die boosheid een gelegenheid om te werken aan zowel mijn zelfbeeld als mijn godsbeeld.

Gods woord begrijpen, dat betekent: jezelf opnieuw begrijpen. En het betekent ook: je eigen vriend worden. Wanneer ik mijn eigen vriend ben, is het woord van God ook mijn vriend. En omgekeerd: Gods woord nodigt me uit om mezelf goed te behandelen, om een vriend van mezelf te worden. Dan kom ik in harmonie met het woord van God, met mijzelf en met God.

Tegenover de 'fundamentalistische' lezers, die de Bijbel als wapen hanteren, zijn er ook 'liberale' lezers, die de passages die hun niet aanstaan het liefst uit de Bijbel zouden schrappen. Zij plaatsen zichzelf uiteindelijk boven de Bijbel. Ze zijn ook niet bereid zich door de Bijbel te laten ondervragen. Zodra een bijbeltekst me kwetst of ergert, is het juist belangrijk om bij mezelf te rade te gaan: worden er oude wonden in mij opengereten? Zo'n bijbeltekst zou me kunnen uitnodigen om mijn kwetsuren

van vroeger aandachtig te bekijken en eraan te werken, zodat ze kunnen genezen. Als ik ze niet kan laten aanraken door Gods helende liefde, zullen ze mij het heldere zicht op de woorden van God in de Bijbel benemen. Dan ga ik steeds meer passages in de Bijbel afdoen als ‘niet meer van deze tijd’. Maar zo’n omgang met de Bijbel is een doodlopende weg, in plaats van een weg naar genezing en bevrijding.

Wanneer we in de Bijbel lezen, is dat niet om te onderzoeken wat de auteurs indertijd precies dachten of welke theologie erachter zit. Volgens paus Gregorius de Grote kunnen we in Gods woord Gods hart ontdekken. Het doel van bijbellezen is dus altijd een ontmoeting met Gods hart, en een nieuwe ontmoeting met mijzelf in God. Bijbellezen is altijd iets subjectiefs. Ik voer een dialoog tussen het woord dat ik lees en mijn concrete leven. Mijn leven interpreteert de Schrift, en de Schrift interpreteert mijn leven. Als ik de tekst begrijp, begrijp ik mezelf beter. Als ik de Bijbel lees, vraag ik me daarom altijd af:

Wat wil God mij nu met deze woorden zeggen? Welke associaties krijg ik hierbij? Wat is mijn impuls voor vandaag?

Bijbellezen: je eigen leven begrijpen

Vaak is het beter om helemaal niet zo veel te ‘denken’, maar het woord gewoon in het hart te laten neerdalen. Ik zeg dan tegen mezelf: Dit woord beschrijft de diepste werkelijkheid. Als dit woord waar is, hoe voel ik me dan, hoe zie ik dan de wereld en mezelf?

Als ik het woord van God in mijn hart laat neerdalen, brengt het binnen in mij vrede en vrijheid, ruimte en liefde voort.

Het is goed om de Bijbel alleen te lezen. Je kunt het beste beginnen bij de evangeliën. Begin met het evangelie volgens Marcus en lees dat van begin tot eind door. Probeer je voor te stellen hoe Jezus discussieert met de farizeeën, hoe Hij met jouzelf discussieert. Stel je de scènes van de genezingsverhalen voor. Je bent zelf de melaatse, die zichzelf niet kan uitstaan, die zichzelf niet kan accepteren en zich daarom door anderen afgewezen voelt. Je bent zelf de verlamde: angst verlamt, blokkeert, remt je om uit je schulp te kruipen. Jij bent die blinde: je hebt je ogen voor jezelf gesloten.

En stel je dan voor wat Jezus dan met de zieke doet en wat Hij vandaag tegen jou wil zeggen en hoe Hij jou vandaag wil aanraken. Het gaat altijd over gelijktijdigheid, nooit over het beschouwen van een tekst die allang tot het verleden behoort. Vandaag kan ons overkomen wat de mensen toen overkwam. Lucas zegt dit duidelijk als hij zeven keer over ‘vandaag’ spreekt.

Tegen Zacheüs, de oppertollenaar die vol minderwaardigheidscomplexen zit en daarom anderen kleineert en zijn waarde moet bewijzen met zijn rijkdom, zegt Jezus: ‘... vandaag moet Ik in uw huis verblijven.’ (Luc. 19:5) Vandaag wil Jezus onze gast zijn. Als we Jezus in ons huis toelaten, zullen we nu Jezus’ toezegging horen: ‘Vandaag is er redding gekomen voor dit huis.’ (Luc. 19:9)

Het doel van bijbellezen is dat we complete mensen worden, dat onze wonden genezen worden, dat we ons kunnen verzoenen met ons leven en onze ogen openen voor de God die Jezus ons verkondigd heeft, op een andere manier dan de schriftgeleerden. We lezen de Bijbel goed als de opmerking van Marcus op ons van toepassing is: ‘Ze waren geestdriftig over zijn leer, want Hij onderrichtte hen als iemand met gezag, en niet als de

schriftgeleerden.’ (Marc. 1:22) Je kunt de Bijbel niet lezen terwijl je rustig achteroverleunt. Je moet je ervoor openstellen, je erdoor laten prikkelen. Dan gaan je ogen open en ontdek je jezelf en God opnieuw.

Het is ook goed om de Bijbel gezamenlijk te lezen. Daarbij gaat het niet om uitbreiding van je bijbelkennis. Het is belangrijker dat iedereen vertelt wat hem of haar persoonlijk raakt en aanspreekt, en welke associaties daarbij opkomen. Met vele ogen kun je samen de bijbeltekst van verschillende kanten bekijken en nieuwe dingen aan het licht brengen. De perspectieven van anderen inspireren mij om zelf nieuwe dingen te ontdekken. Samen creëren we een sfeer van ontvankelijkheid. Plotseling gaat de tekst voor ons open. En we voelen ons als mensen die door God zijn aangesproken en overeind geholpen, als geliefd en genezen door God.

Wat zijn jouw favoriete passages in de Bijbel? Als je deze woorden laat bezinken, wat doen ze dan met je?

Aan welke passages in de Bijbel erger je je? Waarom komt daar boosheid in je op? Wat willen deze irritante passages in jou veranderen?

In welk opzicht moeten jouw beeld van God en je zelfbeeld veranderen, zodat ze overeenkomen met dit woord uit de Bijbel?

Er zijn twee richtingen in de theologie die zich bezighouden met de interpretatie van teksten. De ene is *exegese*. Dit gaat over het bestuderen van de teksten en de historische context. Dat geeft ons veel informatie die ons kan helpen de tekst te begrijpen.

De andere richting heet *hermeneutiek*. Dat is de leer van de interpretatie. Het is eigenlijk een filosofische discipline. De oude Grieken hielden zich al bezig met de vraag hoe zij overgeleverde oude teksten moesten interpreteren. En zij kwamen tot de conclusie: een tekst interpreteren betekent het eigen leven interpreteren. Het doel is niet om na te gaan wat de auteur precies in gedachten had toen hij de tekst schreef. Belangrijker is dat de tekst mij vandaag confronteert. En het gaat erom mijn leven opnieuw te begrijpen in het licht van die tekst.

Elke bijbelse tekst impliceert een heel specifieke opvatting van de mens, van God en van de wereld. Wanneer ik een tekst lees, benader ik die vanuit mijn persoonlijke kijk op mijzelf en mijn wereld. De grote Duitse filosoof Hans-Georg Gadamer² spreekt van *horizonversmelting* bij het interpreteren van een tekst. Wanneer ik een tekst lees en probeer die te verstaan, versmelt de horizon van mijn zelfopvatting met de horizon die de tekst voor mij opent over mijzelf, over God en over de wereld.

De tekst begrijpen betekent jezelf beter begrijpen.
Begrijpen betekent altijd: een nieuw gezichtspunt innemen, meer duidelijkheid krijgen over jezelf en de moed vinden om jezelf te zijn.

---

2 Hans-Georg Gadamer (1900-2002) verzette zich tegen de opvatting dat we kennis en waarheid alleen bereiken via strikt wetenschappelijke methodes. Hij bepleitte de praktijk van de interpretatie als onvermijdelijk uitgangspunt bij de zoektocht naar kennis en waarheid. Sleutelbegrip bij Gadamer is *Verstehen* (verstaan) door het vinden van raakvlakken tussen de eigen 'horizon' en die van de ander. (n.v.d.v.)